Drumul către război: De la Rapallo via Locarno la München (1922-1938): Perspective românești și germane

Cod proiect: *INT-MapN-2024-ISPAIM-01*

Instituția coordonatoare: Institutului pentru studii politice de apărare și istorie militară (ISPAIM) și Centrul de istorie militară și științe sociale al Bundeswehr (ZMSBw)

Director de proiect: dr. Carmen-Sorina Rîjnoveanu, dr. Alaric Searle.

Echipa de proiect: dr. Cristina Brăgea, dr. Șerban Cioculescu, dr. Sorin Cristescu, dr. Vlad Gheorghiță (2025), dr. Alexandru Lucinescu, dr. Manuel Stănescu (2025-2026), dr. Tudor Vișan-Miu

Perioada de implementare: 2025-2028; proiect multianual, desfășurat pe baza planurilor anuale de cercetare ale ISPAIM

Număr ore pe an: 1600

Parteneri: Arhivele Militare Naționale Române, Arhivele Naționale ale României, Arhiva Diplomatică a Ministerului Afacerilor Externe, Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS)

Descrierea proiectului:

Proiectul urmărește în principal cercetarea evoluției relațiilor româno-germane în perioada cuprinsă între Tratatul de la Rapallo, Pactul de la Locarno și Conferința de la München, într-un context european marcat de schimbarea paradigmei geopolitice, fragilizarea ordinii internaționale interbelice și revenirea treptată la logica războiului. Cercetarea analizează modul în care factorii de decizie de la București și Berlin au perceput transformările mediului strategic european și felul în care aceste percepții au influențat dinamica dintre cooperare și conflict în relațiile dintre cele două state. O componentă centrală a proiectului o constituie analiza impactului prevederilor Pactului de la Locarno asupra gândirii strategice românești și germane, precum și asupra agendei geopolitice estice a Germaniei în raport cu România. Sunt avute în vedere provocările strategice cu care s-a confruntat România, locul atribuit Germaniei în ipotezele operative ale Marelui Stat Major, consecințele venirii nazismului la putere în 1933 asupra abordării militar-strategice a factorilor de decizie de la București, precum și transformarea percepției reciproce dintre cele două state, de la imaginea unui potențial inamic la aceea a unui posibil aliat.

Proiectul are în vedere, totodată, plasarea relațiilor româno-germane în contextul mai larg al deteriorării sistemului regional de securitate și al prăbușirii ordinii internaționale în ultima parte a anilor 1930. În acest sens, Conferința de la München este analizată ca moment relevant pentru revizuirea concepțiilor militar-strategice și pentru înțelegerea tensiunii dintre imperativele de securitate și limitele de acțiune ale statelor europene. Cercetarea va acorda atenție și factorilor care au modelat percepțiile reciproce, precum opinia publică, influențele externe, raportul dintre teamă și încredere, construirea memoriei colective și instrumentele prin care au fost create percepții și tipare de comportament.

Deși cazul româno-german și perioada interbelică reprezintă axa principală a cercetării, proiectul va fi plasat într-un cadru comparativ și transnațional mai larg, dedicat înțelegerii culturilor militare din Europa Centrală și de Est. Această extindere tematică va permite analizarea relației dintre forțele armate, societate și politică, precum și a proceselor prin care s-au format identități militare, tradiții instituționale și culturi strategice în spațiul est-european. În același timp, perspectiva istorică a proiectului va depăși strict intervalul Rapallo–München, pentru a surprinde continuități, rupturi și semnificații ulterioare ale acestor evoluții până în perioada contemporană.

Obiective

Obiectiv general

Prin cercetarea evoluției relațiilor româno-germane între Tratatul de la Rapallo, Pactul de la Locarno și Conferința de la München, proiectul contribuie la aprofundarea cunoașterii transformărilor politico-militare care au marcat drumul Europei spre război, la înțelegerea modului în care incertitudinea geopolitică a modelat gândirea strategică, percepțiile reciproce și comportamentul statelor, precum și la valorificarea patrimoniului documentar și arhivistic privind relațiile militare dintre România și Germania. Totodată, prin plasarea cazului româno-german într-un cadru comparativ și transnațional mai larg, proiectul contribuie la înțelegerea culturilor militare, a tradițiilor instituționale și a relației dintre forțele armate, societate și politică în Europa Centrală și de Est.

Obiective specifice

- Contribuția la înțelegerea modului în care evoluțiile internaționale și în relațiile dintre statele europene au modelat gândirea strategică atât la București, cât și la Berlin;
- Analiza dinamicii relației bilaterale dintre România și Germania, pe fondul tipologiei dintre un stat apărător al status quo-ului respectiv un stat revizionist în raport cu ordinea internațională, pe fondul accentuării tensiunilor strategice, politice și militare;
- Înțelegerea mecanismelor prin care ordinea regională se poate deteriora până la declanșarea unui conflict și a felului în care incertitudinea geopolitică influențează comportamentul strategic al statelor;
- Explorarea unor noi surse documentare și arhivistice care pot oferi noi interpretări asupra dinamicii relațiilor militare dintre România și Germania și asupra modului în care cele două state și-au adaptat comportamentul în perioade de incertitudine strategică.

Activități

- Cercetare-documentare în arhivele și bibliotecile din România, Germania și, după caz, din alte state relevante, în vederea identificării, analizei și valorificării surselor documentare privind evoluția relațiilor politico-militare româno-germane între Tratatul de la Rapallo, Pactul de la Locarno și Conferința de la München;
- Identificarea și analiza documentelor referitoare la percepțiile strategice ale factorilor de decizie de la București și Berlin, la locul atribuit Germaniei în ipotezele operative

ale Marelui Stat Major, precum și la transformarea percepțiilor reciproce dintre România și Germania în contextul deteriorării ordinii europene interbelice;

- Desfășurarea unor activități comune de cercetare și documentare cu institutul partener din Germania, inclusiv schimburi de expertiză, consultări științifice și valorificarea comparativă a surselor arhivistice românești și germane;
- Digitalizarea, sistematizarea și, acolo unde este cazul, traducerea sau rezumarea documentelor istorice relevante pentru tematica proiectului, în vederea facilitării cercetării comune și a valorificării științifice a surselor;
- Organizarea și participarea la manifestări științifice dedicate relațiilor româno-germane, drumului Europei spre război, culturilor militare din Europa Centrală și de Est, precum și relației dintre forțele armate, societate și politică în perioada interbelică și în perspectivă istorică mai largă;
- Editarea științifică și publicarea de studii, articole, numere tematice de revistă și/sau volume colective rezultate din cercetarea documentară și din cooperarea dintre partenerii români și germani;
- Prezentarea și valorificarea rezultatelor proiectului în cadrul unor activități academice, culturale și educaționale desfășurate în instituții militare și civile, cu scopul stimulării interesului pentru istoria militară, pentru înțelegerea proceselor care au condus la prăbușirea păcii în Europa și pentru consolidarea memoriei istorice.

Rezultate

Articole ştiinţifice

- Alaric Searle*, British Officers Observe the Reichswehr: Reports, Observations and Analysis, 1919-1938*, Revista de Istorie Militară, nr. 3-4/2026, pp. 7-16, ISSN 1220-5710;
- Sorin Cristescu, *Romanian Perspectives on the Political Evolutions in Germany (1922-1939)*, Revista de Istorie Militară, nr. 3-4/2026, pp. 17-31, ISSN 1220-5710;
- Pierre Kockert, *A Pendulum Between East and West: German–Romanian Relations from the Perspective of the German Foreign Office, 1922-1938*, Revista de Istorie Militară, nr. 3-4/2026, pp. 32-42, ISSN 1220-5710;
- Tudor Vișan-Miu*, Debates on Military Doctrine Reflected in the Romanian Military Publications of the Interwar Period*, Revista de Istorie Militară, nr. 3-4/2026, pp. 43-58, ISSN 1220-5710;
- Christian Stachelbeck, *The Land War of the Future in German Military Journalism during the Interwar Period, 1919-1939*, Revista de Istorie Militară, nr. 3-4/2026, pp. 59-66, ISSN 1220-5710;
- Manuel Stănescu, *Aspects Regarding Romanian-German Cooperation during the Operation for the Conquest of Odessa, August-October 1941*, Revista de Istorie Militară, nr. 3-4/2026, pp. 67-76, ISSN 1220-5710;

Conferinţe

Atelierul de lucru româno-german *From Rapallo via Locarno to Munich (1922-1938) – A Road to War? German and Romanian Perspectives,* 25-26 iunie 2025, București.

Costuri

Valoarea totală a proiectului: se stabilește anual prin planul de cercetare al institutului.

Surse de finanțare : Programul sectorial al Ministerului Apărării Naționale; Bugetul Ministerului Federal al Apărării